



Prezentacja książki

Naszym wnukom, aby pamiętały, że ważnym rozdziałem w polskich dziejach jest historia wydobywania podziemnych skarbów, okupiona ciężką służbą, krwią i potem naszych przodków.

1

Dlaczego kształcenie inżynierów górniczych?

***Stanisław Staszic (1755-1826)
o pozyskiwaniu surowców dla
niepodległej polskiej gospodarki :***

***(...) Przyrodzenie tym wszystkim obficie
nasz kraj obdarzyło. Mamy rozległe
góry miedzi, ołowiu, cynku, srebra,
mamy niezmierne kopalnie żelaza (...)
Przecież dotąd z zagranicy kupujemy
cynk, miedź i ołów (...).***

Stanisław Staszic nie mógł się pogodzić z faktem konieczności importu niektórych surowców i wyrobów, a już najbardziej bolało Go pełne uzależnienie własnej armii od importu uzbrojenia. Pisał więc [3]:

(...) Nawet i ten oręż do oswobodzenia, do obrony, tak nam drogiej, tak ukochanej naszych ojców ziemi mamy tylko z cudzej ręki, chociaż dobroczynna natura, jak męstwo naszym sercom, tak wszystko co męstwu potrzeba, szcudrze dała naszej ziemi. W wielu miejscach dotąd różne rudy kruszcowe leżą nietknięte (...).

1

Dlaczego kształcenie inżynierów górniczych?

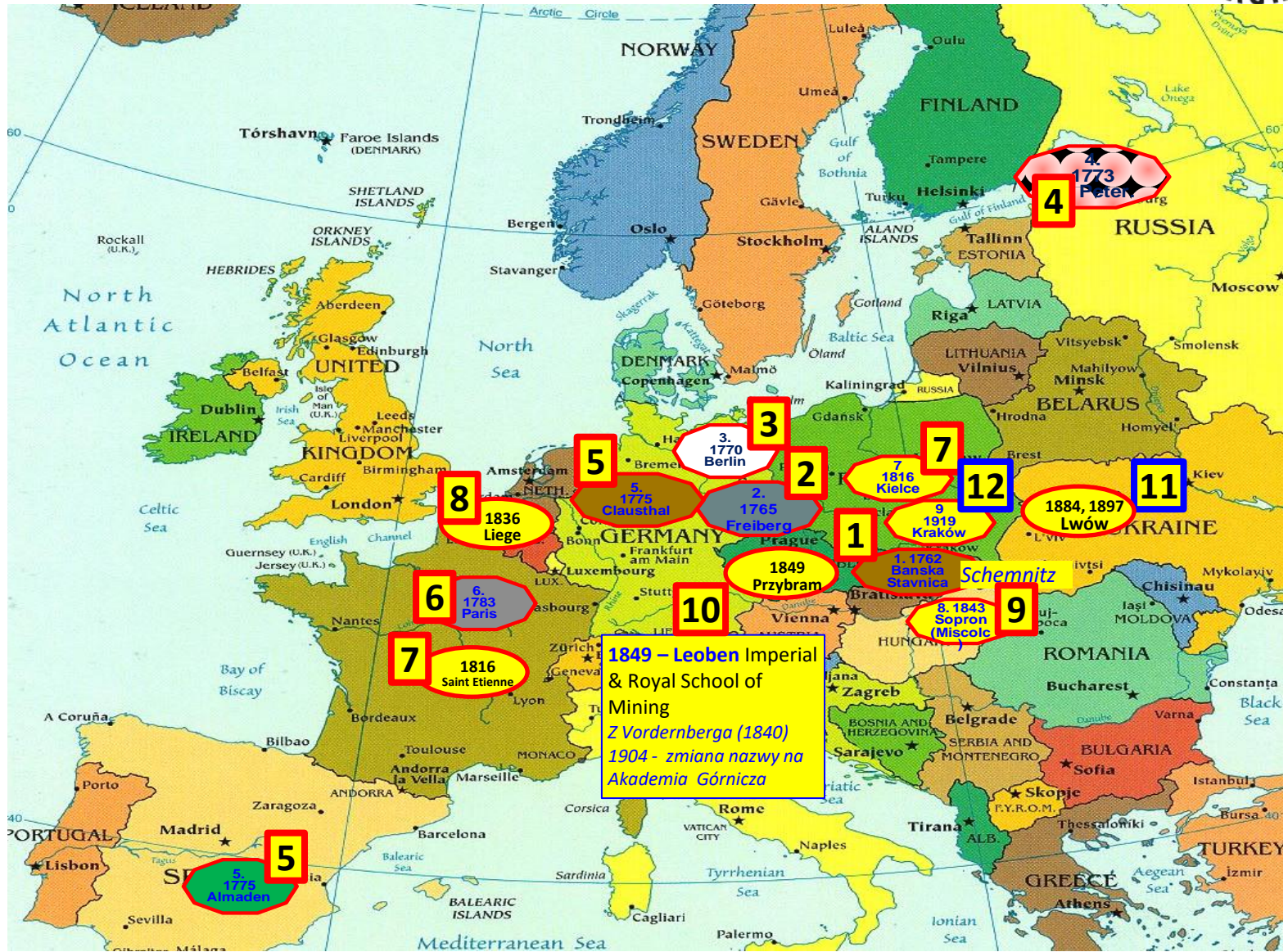
Stanisław Staszic (1755-1826)
o pozyskiwaniu surowców dla
niepodległej polskiej gospodarki :

(...) Przyrodzenie tym wszystkim obficie nasz kraj obdarzyło. Mamy rozległe góry miedzi, ołowiu, cynku, srebra, mamy niezmierne kopalnie żelaza (...) Przecież dotąd z zagranicy kupujemy cynk, miedź i ołów (...).

Stanisław Staszic nie mógł się pogodzić z faktem konieczności importu niektórych surowców i wyrobów z jej niepodległości

(...) Nawet i ten oręż do oswobodzenia, do obrony, tak nam drogiej, tak ukochanej naszych ojców ziemi mamy tylko z cudzej ręki, chociaż dobroczynna natura, jak męstwo naszym sercom, tak wszystko co męstwu potrzeba, szcudrze dała naszej ziemi. W wielu miejscach dotąd różne rudy kruszcowe leżą nietknięte (...).

Kształcenie inżynierów górnictw w Europie



3

***Zabiegi o kształcenie
techniczne na ziemiach
Rzeczypospolitej***

3

Zabiegi o kształcenie techniczne na ziemiach Rzeczypospolitej

1. **Górny Śląski (zabór pruski):** 1803 założono dwie szkoły:
Królewska Huta (obecnie Chorzów) - szybko zlikwidowana
Tarnowskie Góry – po roku 1839 – szkoła zawodowa, a po podziale Śląska w roku 1924 w miejsce szkoły niemieckiej utworzono szkołę polską pod kierownictwem leobeńczyka Feliksa Piestraka (do 1933 r.)
2. **W zaborze austriackim:**
1861 – pierwsza szkoła przy kopalni soli w Wieliczce. Do 1870 – w języku niemieckim – kształciła niższy dozór górniczy dla całej Galicji. Zamknięta w roku 1913 – z powodu wysokich kosztów kształcenia.
1885 – szkoła w Ropiance koło Krosna (Praktyczna Szkoła Wiercenia Kanadyjskiego)
1896 – W Borystawiu – Krajowa Szkoła Górnicza i Wiertnicza (średni dozór dla całego górnictwa naftowego).
1907 – Szkoła Górnicza w Dąbrowie Cieszyńskiej – kierownik inż. Leopold Szefer – leobeńczyk. (przewodniczącym Komitetu Szkolnego był inny leobeńczyk Inż. Jan Zarański – późniejszy założyciel Akademii w Krakowie.
3. **W Zaborze rosyjskim:**
1889 – szkoła górniczo-hutnicza w Dąbrowie Górniczej (*rosyjski język wykładowy*).

3

***Zabiegi o kształcenie
techniczne w zakresie
górnictwa
w Krakowie?***

Krakowski Instytut Techniczny (1834)

Konieczność zaznajomienia młodzieży z naukami technicznymi zaowocowała utworzeniem w 1834 r. w Krakowie Instytutu Technicznego, w którego ramach początkowo nie przewidywano jednak wykładów górnictwa. Dopiero w 1848 r. dyrektor Instytutu, Józef Podolski w imieniu grona profesorów przedstawił władzom gubernialnym plan częściowej reorganizacji szkoły **obejmujący m.in. utworzenie katedry górnictwa** Rada Miasta Krakowa podjęła 27 lutego 1868 r. specjalną uchwałę, w której stanęła w obronie Instytutu Technicznego, wykazując nie tylko konieczność jego istnienia jako szkoły wyższej, ale także niezbędność utworzenia w jego ramach – obok inżyniersko-budowlanego i agronomiczno-leśnego – **wydziału górniczego.**



Dawna siedziba Instytutu Technicznego przy al. Mickiewicza. Obecnie Zespołu Szkół Mechanicznych nr 1. Fot. Anna Kaczmarz

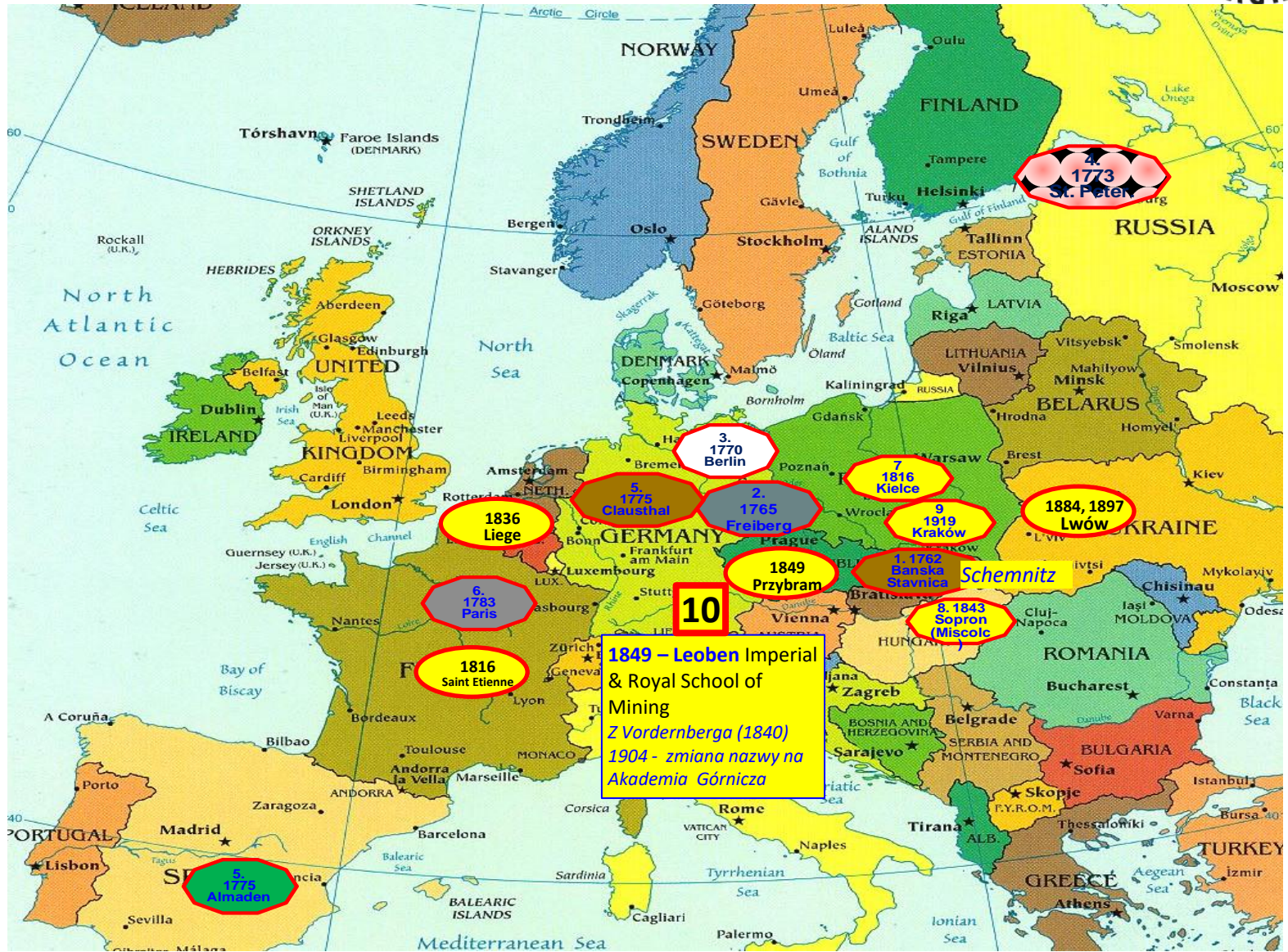
3

Zabiegi o kształcenie techniczne w zakresie górnictwa w Krakowie?

Argumenty za lokalizacją wyższej szkoły górniczej w Krakowie

Co się zaś tyczy praktyki, to któraż ziemia tak bogata a różnorodna dla górnictwa przedstawić może pole, jak Kraków, oddalony o ½ godziny od Wieliczki, o godzinę od Bochni, o ¾ godziny od kopalni siarki w Swoszowicach, o ¾ godziny od kopalni węgla, cynku i glinki ogniotrwałej w Krzeszowicach i Tenczynku, o 3 godziny od hut śląskich i kopalni ołowiu w Królewskiej Hucie, oraz wielkich i małych pieców w Glewicach [Gliwicach] i Tarnowskich Górach.

Kształcenie inżynierów górnictw w Europie



4

Sytuacja społeczno-polityczna na ziemiach Rzeczypospolitej w drugiej połowie XIX wieku

Galicja uzyskuje autonomię. Stało się możliwe powołanie Sejmu Krajowego i Rady Szkolnej Krajowej, w których zasiadali Polacy. Liczni Polacy obejmowali w rządzie austriackim bardzo wysokie stanowiska. Na przykład Agenor Gołuchowski w latach 1859–1861 pełnił urząd ministra spraw wewnętrznych Austrii. inny Polak – Kazimierz Badeni – w latach 1889–1897 **był premierem Austrii.**

Trzech zaborców bezprawnie okupuje ziemie polskie, podejmując intensywne programy wynaradawiania.

Zabór rosyjski: W 1863 roku wybucha krwawe powstanie styczniowe, w którym bierze udział ponad 200 tysięcy Polaków. Po jego upadku w 1864 roku władze carskiej Rosji przyjmują ostry kurs rusyfikacyjny.

Zabór pruski: podobnie

Jedynie w Galicji okupowanej przez monarchię austriacką warunki egzystencji Polaków są nieco łagodniejsze.

Galicja uzyskuje autonomię. Stało się możliwe powołanie Sejmu Krajowego i Rady Szkolnej Krajowej, w których zasiadali Polacy.

Liczni Polacy obejmowali w rządzie austriackim bardzo wysokie stanowiska. Na przykład Agenor

*rosyjskim, jak też w zaborze pruskim **duch w narodzie nie ginie.***

3

Sytuacja społeczno-polityczna na ziemiach Rzeczypospolitej w drugiej połowie XIX wieku

Polacy studiowali górnictwo przeważnie w :

Leoben – Austria

Petersburgu – Rosja

Przybramie - Czechy

W ówczesnej rzeczywistości historycznej jest rzeczą oczywistą, że pierwszą tęsknotą Polaków była niepodległa ojczyzna. I tu należy oddać hołd tym z polskich synów, którzy w tamtym czasie **mieli siłę walczyć** na dwóch frontach – froncie walki o wolność i suwerenność oraz równie ważnym froncie walki o silny polski przemysł oparty na eksploatacji rodzimych bogactw naturalnych (ropa naftowa i węgiel), w przypadku którego szkolnictwo wyższe odgrywa najistotniejszą rolę. Już wtedy, posługując się ożywczymi i śmiałymi wypowiedziami Stanisława Staszica, wiedziano, że drogą do sukcesu gospodarczego jest wykształcona – najlepiej we własnym kraju i w swoim języku – kadra inżynieryjno-techniczna, zdolna wziąć na swe barki ciężar transformacji gospodarczej.

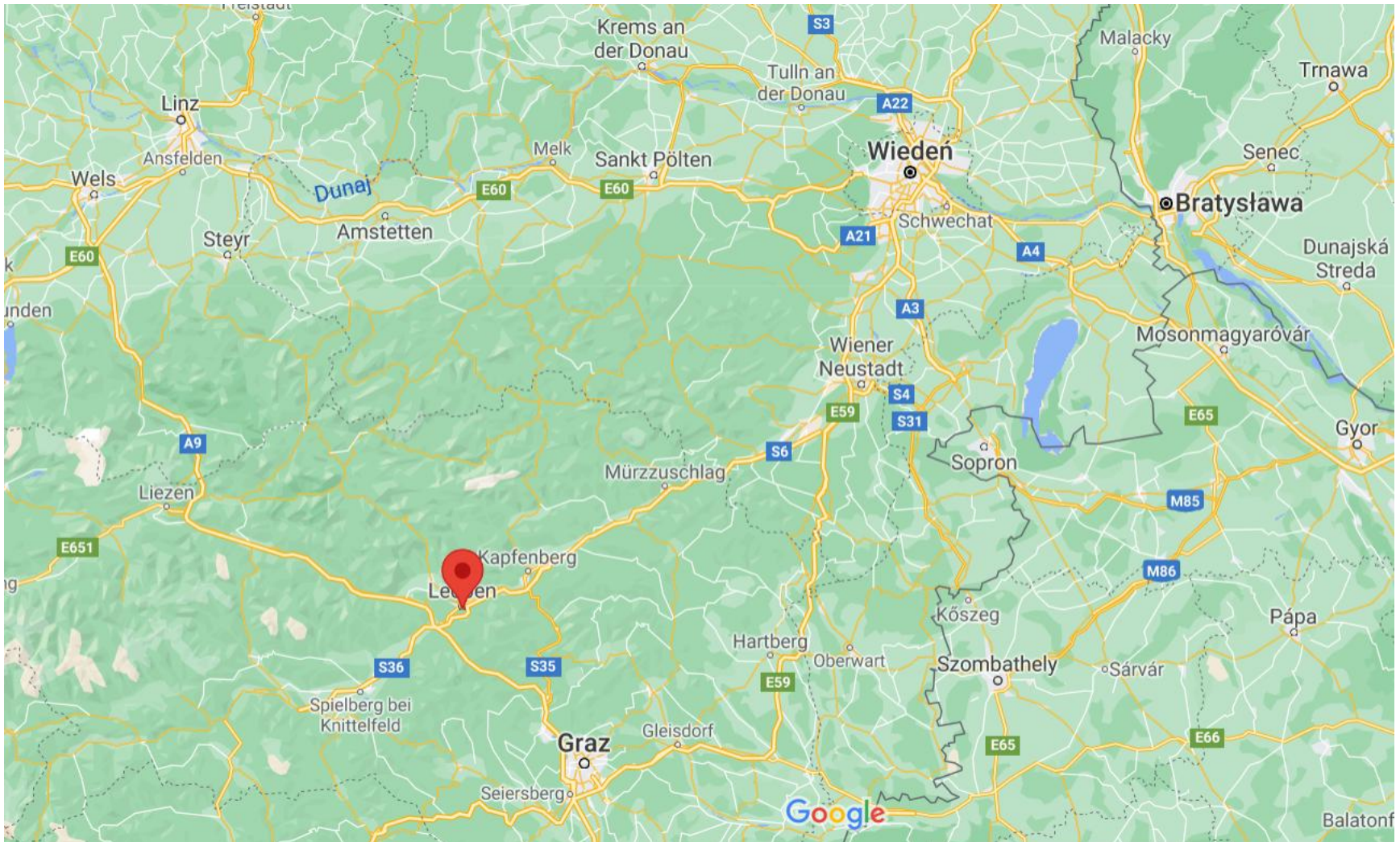
Na ziemiach polskich w XIX wieku nie było uczelni kształcącej wyższą kadre górnictwa, poza krótkim epizodem funkcjonowania Szkoły Akademicko-Górnictwa w Kielcach w latach 1816–1827.

Dopiero we wrześniu 1898 roku otwarto Warszawski Instytut Politechniczny im. Mikołaja II z czterema wydziałami:

- mechanicznym,
- inżynieryjno-budowlanym,
- chemicznym i
- **górnictwem.**

Leoben – Austria

ok. 170 km od Wiednia



4

Dlaczego taka książka i jak powstała ?

- 1. Na konferencji naukowej zorganizowanej w GIG-u w Katowicach w roku 2018 z okazji 100-Lecia odzyskania niepodległości zaprezentowano dorobek polskich inżynierów górniczych w budowie polskiego przemysłu i umacnianiu polskiej niepodległości gospodarczej i politycznej.*
- 2. Na konferencji wystąpiła z bardzo ciekawą pracą Magdalena Bernacka prezentując wielkie zaangażowanie Członków Polskiej Czytelni Akademików Górniczych w Leoben.*
- 3. W rozmowie na temat historii AGH uznano, że na jubileusz 100-lecia Uczelni cennym dopełnieniem publikacji pani prof. Anny Siwik z zespołem byłoby zaprezentowanie tych działań polskich akademików w Leoben na rzecz powstania AG.*
- 4. W Stowarzyszeniu Wychowanków AGH podjęto prace, które ze względu na bardzo trudną materię mocno się przedłużyły, ale rok 2020 i 2021 okazał się pomyślnym i książka powstała.*

5

Co w książce ?

Magdalena Bernacka
Wnuczka Leobeńczyka
Inż. Stefana ŁUKASIEWICZ A

1. Wprowadzenie i tło historyczne:

2. CZĘŚĆ PIERWSZA I

**Losy i dorobek polskich słuchaczy Akademii
Górnictwej w Leoben**

CZĘŚĆ DRUGA

**Wykaz Polaków studiujących w Akademii
Górnictwej w Leoben (579 nazwisk) i
wybrane biografie (143 biografie)**

CZĘŚĆ TRZECIA

Varia - (różne)

*1. Wykaz przewodniczących Czytelni Polskiej
Akademików Górniczych w Leoben*

*2. **Hymn Czytelni Polskiej***

Akademików Górniczych w Leoben

*3. Skład Polskiej Drużyny Strzeleckiej w
Leoben*

*4. Relacja z wycieczki turystycznej w Alpy
Żelazne w 1893 roku – fragment dziennika
Adama Łukaszewskiego*

*5. Polscy Leobeńczycy, którzy zginęli w
wypadkach górniczych*

6



**Hymn Czytelni Polskiej
Akademików Górniczych
w Leoben (1878)**

Słowa i muzyka :
dr Kazimierz Windakiewicz
(1910 r)

Opracowanie muzyczne (2021):
Ryszard Dziurdzia –organy

*Powstańmy bracia wszyscy wraz
Jak jeden szereg zwarty.
Niech wszyscy łączność widzą w nas,
Choć polski kraj rozdarty.*

*Bo skoro wróg do naszych miast
Powbijał granic pale,
To właśnie my musimy strzec
Jedności swej wytrwale.*

*Przez podział kraju pragnął wróg
Nas rozbić na odłamy,
Bo któż przypuszczał z jego sług,
Że my się tak kochamy*

*Że miłość jak łańcucha stal
W łączności nas ukrzepi,
Że rozdział Polski, granic pal
Dusz polskich nie rozszczepi.*

Czytelnio Polska, cześć Ci, cześć!
*Że tutaj na obczyźnie
Podążasz bratnim węzłem spleść
Młodzieży serca bliźnie.*

*Bo skoro przyjaźń złączy nas
Nieźłomnych uczuć wstęgą
Odwalim z Polski grobu głąz
Złączonych sił potęgą.*



Prezentacja książki



Naszym wnukom, aby pamiętały, że ważnym rozdziałem w polskich dziejach jest historia wydobywania podziemnych skarbów, okupiona ciężką służbą, krwią i potem naszych przodków.

7

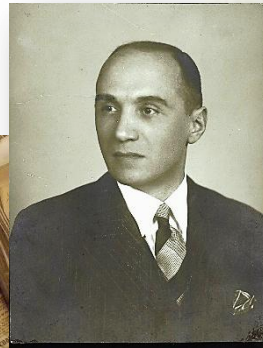
**Wychowanie
patriotyczne w Czytelni
Polskiej Akademików
Górnicych w Leoben**

Materiały źródłowe:

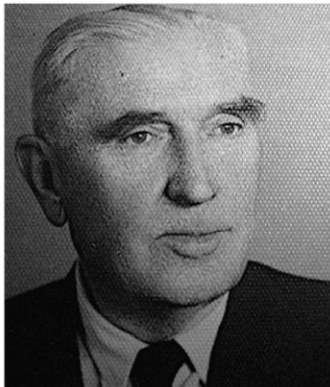
1. Archiwa rodzinne



Korespondencja Stefana Łukasiewicza



2. Archiwum Stanisława Kossutha

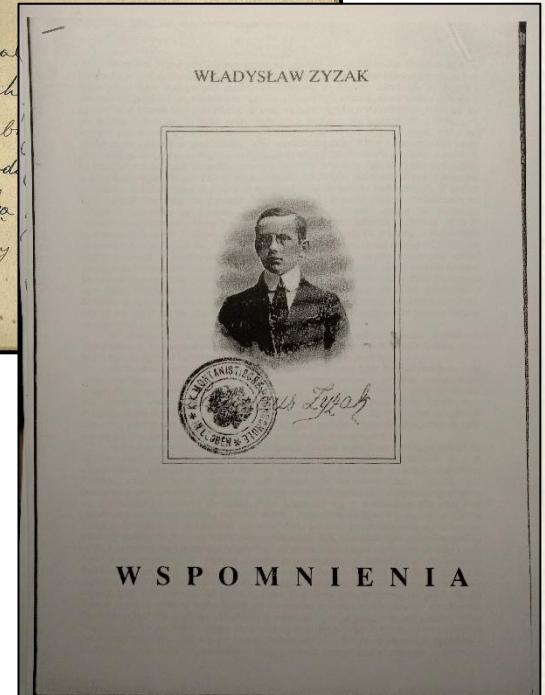
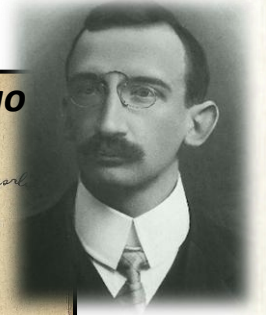


3. Dzienniki i wspomnienia leobeńczyków

Dziennik Adama Łukaszewskiego

tadnym gotyckim kościołem. Ogoda 10tej wyosi
z Admontu i droga nad szczytami alpejskim
potokiem doszliśmy do Kaiserau, gdzieśmy
zjedli obiad, stąpali śniegi i padalek. W...
dole ślad szczególnie na nie dostępne Reichen,
stein (Admontki)
z Kaiserau do stacji Bärenen Dorf, zhad kole
ja do Looben.

Presowa.
Mimo, że to wędruję ka
cia, gła tu nie pogoda, ch
łoto. Pysuje teraz b
musimy rysunki pod
zapisa z biblioteka
drenu i kilka rybrany



Historia Czytelni Polskiej w latach 1878-1930



Erwin Windakiewicz
członek założyciel i sekretarz pierwszego
zarządu



**Fuksmajor
Józef Górski**
z przypiętym
biało-
czerwonym
kotylionem





Założyciele czytelnicy polskiej akademików górniczych w Leoben 1878 r.

„Kiedyś przed kilkudziesięciu laty Polacy nie byli zrzeszeni [...] w Czytelni Polskiej, [...] byli narażeni na szykany ze strony akademików niemieckich. Nie mieli miejsc siedzących na wykładach ani miejsc przy rysownicach. A jeśli ktoś, jak to było w zwyczaju, zajął miejsce przez umieszczenie swojej wizytówki, to mu ją zrywano i nie było gdzie się poskarżyć.”

Ze wspomnień Władysława Zyzaka



Bankiet w wynajętej sali
po pożegnalnej walecie

w Grand Hotelu (Gärtner)



*Na wychodzących Polaków czekał
tłum korporantów niemieckich
uzbrojonych w pałki i laski.*

*Gdyby nie odwołanie się Polaków
do zasad honorowego
rozstrzygnięcia sporu, doszłoby do
bicia i walk ulicznych.*



Castelnuia Polstra 1913.





*Widokówka wystana z
wycieczki w Dolomity*



Wycieczka do Leopoldsteinersee



Zawody bobslejowe



*Przejażdżka łodzią po jeziorze
Leopoldsteinersee*



Wspólne spędzanie czasu, życie towarzyskie i pokonywanie trudności niezwykle integrowało kolonię polskich akademików. W małym Leoben nie mieli, jak np. w Petersburgu innych atrakcji, dlatego garnęli się do Czytelni Polskiej

I poddawali się jej patriotycznemu oddziaływaniu. Starsi studenci czuli się odpowiedzialni za postępy w nauce młodszych.

„Demokracja przyszła tam znacznie wcześniej, [...] wszyscy byli sobie równi, do każdego mówiło się «ty»”.



♦♦♦ PROGRAM ♦♦♦

DZIEŃ I. 7. GRUDNIA, NIEDZIELA:

o GODZ. 5-tej:

OBCHÓD KU UCZCZENIU ROCZNICY

KS. JÓZEFA PONIATOWSKIEGO.

o GODZ. 8-mej:

„SKOK PRZEZ SKÓRĘ“.

DZIEŃ II. 8. GRUDNIA, PONIEDZIAŁEK:

o GODZ. 1-szej:

UROCZYSTE WALNE ZGROMADZENIE JUBILEUSZOWE
W SALACH CZYTELNI.

PAMIĄTKOWA FOTOGRAFIA UCZESTNIKÓW.

o GODZ. 6-tej:

WSPÓLNY OBIAD W GRAND-HOTELU.



I wojna światowa 1914-1918

*Polscy studenci z Leoben
zmobilizowani do armii
państw zaborczych. Służyli
zarówno w armii austro-
węgierskiej, niemieckiej jak i
rosyjskiej. Służyli często w
artylerii i wojskach
inżynieryjnych.*



*Porucznik **Józef Górski** służył w
niemieckiej kolumnie transportowej,
brał udział m.in. w bitwie pod Łodzią*



*Studenci – oficerowie w armii c.k.
w czerwcu 1918 roku na urlopie
szkolnym w Leoben.*



*Porucznik **Stanisław Paulus**
w szeregach armii rosyjskiej*



*W Leoben
w latach
1910-1914
działała
Polska
Drużyna
Strzelecka.*

*Aktywni jej członkowie
wstępowali ochotniczo do
tworzonych legionów polskich i
w ich szeregach walczyli na
frontach I wojny światowej.
Wielu z nich pochodziło z
Królestwa Polskiego. Po
zakończeniu roku szkolnego i
zamachu na arcyksięcia
Ferdynanda nie wrócili do
domu, aby uniknąć werbunku
do armii carskiej.
Do tej pory odnalazłam
nazwiska ponad 20 legionistów.*



*szer. **Ludwik Mieczkowski***



*major **Roman Gliniecki***



*szer. **Stanisław Kamiński***



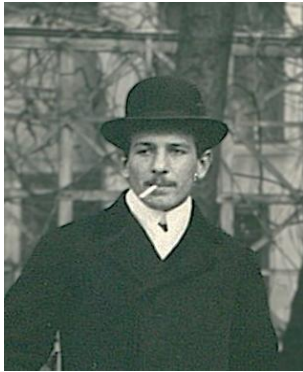
*szer. **Władysław Turkiewicz***



*szer. **Maksymilan Fingerchut***

Polegli i zmarli:

- 1. Stanisław Paderewski**, najmłodszy przyrodni brat Ignacego Paderewskiego, absolwent AG w Leoben w 1907, oficer w 1. Pułku Piechoty LP poległ 18.11.1914 roku w bitwie pod Krzywopłotami.
- 2. Student Józef Farny**, służył w Legionach Polskich, zginął w 1915 roku
- 3. Ignacy Jelonek**, przewodniczący Czytelni w 1911, oficer armii c.k., zginął w czasie I wojny światowej



- 3. Władysław Szymanowicz**, student i żołnierz 1. Pułku Piechoty zginął 6.12.1914 roku w bitwie pod Marcinkowicami.

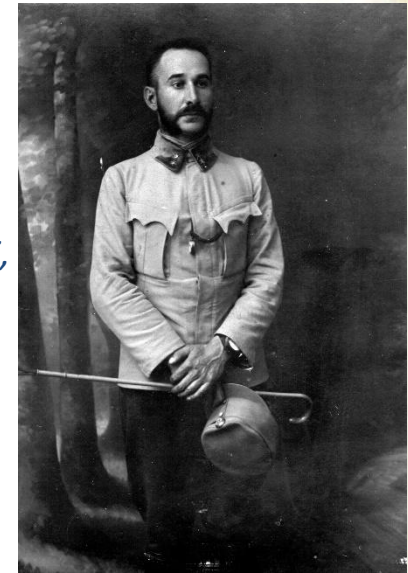


- 4. Andrzej Klakurka**, student po I roku, legionista w 2. Pułku Piechoty zginął 15.02.1915 w Rafajłowej.

- 5. Roman Brzezowski**, również w 1907 roku ukończył AG w Leoben, podporucznik w wojskach saperskich armii austro-węgierskiej, ranny pod Pakością na wschód od Lwowa 10.07.1915, zmarł 2 dni później w szpitalu.




- 7. Jan Nechay**, student i legionista 2 Pułku Piechoty, ciężko ranny 29.10.1914 w bitwie pod Mołotkowem, jako inwalida ukończył studia i zmarł przed objęciem pierwszej posady.



- 6. Marceli Osadca**, w 1896 roku absolwent AG, zmarł na czerwonkę latem 1916 w czasie służby wojskowej w Serbii.





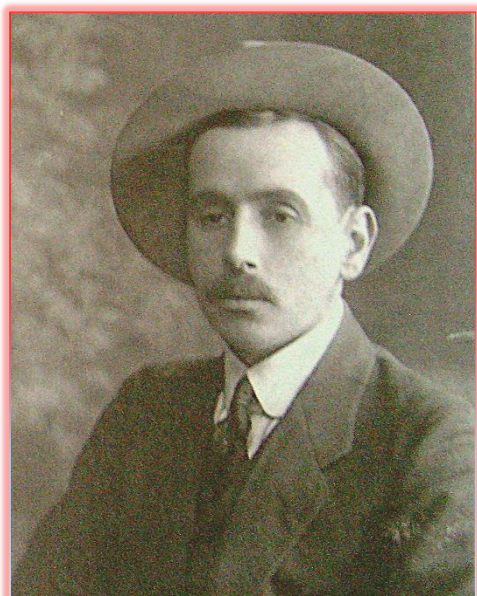
Absender: *P. J. Kmiotowicz*  Correspondance des prisonniers
Отправитель: *Пётр Яковлевич Кмиотович* de guerre
Leoben, Soldats K. K. K. АВСТРО-ВЕНГЕРСКИЕ

Antwort — Réponse — Для ответа 18.1.18
CARTE POSTALE

Adresse: *Kadett* Адрес: *Кадеты*
Stefan Lukaszewicz *Стефан Лукaszewicz*
Feldpost 400 *Abansitz*
33A 1/2 Bahut

Portofrei Verlag der österr. Ges. vom „Roten Kreuze“ Nachdruck verboten
Безплатно Паданіе Австр. Общ. Краснаго Креста. Перепечатка воспрещается





***Hrabia Konstanty Broel-Plater,**
absolwent AG z 1895 roku,
honorowy członek Czytelni
Polskiej, w czasie I wojny
światowej w 1914-1915
sekretarz Romana Dmowskiego
w Komitecie Narodowym
Polskim. Razem z Dmowskim w
1915 roku wyjechali do
Szwajcarii.*

*Jego działalność dyplomatyczna
u boku jednego z ojców
niepodległości wniosła istotny
wkład w starania dyplomatyczne
i propagandowe mające na celu
uczynienie ze sprawy polskiej
ważnej kwestii
międzynarodowej.*



*W powstaniu wielkopolskim
bierze udział leobeńczyk
rotmistrz **Józef Górski***



Wojna polsko-bolszewicka

Większość młodzieży w lipcu 1920 roku zasila ochotniczo szeregi Wojska Polskiego i wyrusza na bój.



*„Że też leobeńczyki
wszędzie się muszą
spotkać, co?”*

Kolejne ofiary

Antoni Minkiewicz
(1881-1920)



Stefan Holinkowski
(1894-1920)

*Pułkownik **Stanisław Jasiński**, w czasie wojny polsko-bolszewickiej szef Lotnictwa Polowego przy Naczelnym Dowództwie. Przeszedł do historii lotnictwa, gdyż na początku lat 20-tych XX wieku opracował teorię strategicznego wykorzystania lotnictwa w wojnie obronnej, zdolnego do prowadzenia samodzielnych operacji.*



II wojna światowa

W wojnie obronnej we wrześniu 1939 roku brali udział:



Karol Bokalski



Karol Kaleta



Jan Zyzak



St. Mazurkiewicz Eugeniusz



Felicjan Serafin
Podgórzec



*Podczas oblężenia Warszawy zginął jako ofiara cywilna **Piotr Zubrzycki**, prezes Czytelni w l. 1900/1901, a **Kazimierz Wicherkiewicz** zginął podczas ucieczki, śmiertelnie potrącony przez motocykl niemiecki.*



Alfons
Zbyszewski

Okupacja niemiecka

Sonderfahndungsbuch Polen

Herausgegeben vom Reichskriminalpolizeiamt
Berlin C 2, Werderscher Markt 5/6

A. Zeichenerklärung.

Lukasiewicz Stefan Bergwerksdirektor E K Kattowitz
Lukianetz Wasily Dirigent G.8.96 Tschernobyl Wo Danzig-Laagfuhr Haupt-
str 118
Luckiewicz Alexander 9.9.10 Kowel E G
Lukomski Roman 2.2.13 Lodz E G
Lulinski Kasimir E K 16 Hl Bronibark

Aresztowania polskich inżynierów na Górnym Śląsku, profesorów krakowskich w ramach Sonderaktion Krakau, wywózki do obozów koncentracyjnych, na przymusowe roboty, praca na stanowiskach robotniczych, przesiedlenia do GG, ucieczki z kraju



A. Meyer +24.12.1939 **J. Raźniewski** +2.12.1940
Sachsenhausen Dachau



Więźniowie obozów koncentracyjnych za niepodpisanie Volkslisty i za działalność konspiracyjną



M. Fingerchut



Karol Knoll



Adam Zyzak



G. Różycki



E. Podgórzec



Cz. Obtulowicz

Ludwik Madejewski „As” za pomoc w odbiciu więźniów z jasielskiego więzienia został wraz z całą rodziną stracony na początku lutego 1944 roku.

Okupacja sowiecka

*Aresztowania i masowe
rozstrzelania oficerów*

Na listach katyńskich:



Kpt B. Borkowski
+1940 Bykownia



F. Schwenk
+1940
Charków



T. Habliński
+1940
Charków

Zsyłki na Syberię i zaginięcia



Wiktor Rokita Feliks Kieszek



S. Łukasiewicz
umownie

+18.09.1939 Wołyń

Władysław Łożański, ur. 1907. Po wybuchu II wojny światowej pozostał w kopalni wosku w Borystawiu i nadal był jej dyrektorem. W połowie 1941 roku aresztowany i zamordowany przez Sowieców. Oskarżono go, że jest konfidentem niemieckim. Dowodami winy miała być odnaleziona dawna korespondencja w języku niemieckim prowadzona z siostrzeńcami studiującymi w Grazu, oraz fakt, że liczył po niemiecku.



Prezentacja książki



Naszym wnukom, aby pamiętały, że ważnym rozdziałem w polskich dziejach jest historia wydobywania podziemnych skarbów, okupiona ciężką służbą, krwią i potem naszych przodków.



***Wkład Leobeńczyków w
umocnienie polskości na
Śląsku i rozwój przemysłu
ciężkiego w Polsce***

1. Tuż po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku. (powstania śląskie i jego podział w 1921 roku)
2. Okres międzywojenny – Leobeńczycy rozwijają górnictwo i hutnictwo na Śląsku
3. Okres DRUGIEJ WOJNY ŚWIATOWEJ
4. Okres po II WOJNIE – konsekwencje nowej władzy

8

Wkład Leobeńczyków w umocnienie polskości na Śląsku i rozwój przemysłu ciężkiego w Polsce

1. **Tuż po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku. (powstania śląskie i jego podział w 1921 roku)**
2. Okres międzywojenny –
Leobeńczycy rozwijają górnictwo i hutnictwo na Śląsku
3. Okres DRUGIEJ WOJNY ŚWIATOWEJ
4. Okres po II WOJNIE –
konsekwencje nowej władzy

Inżynierowie z Leoben kreatorami polskiego ruchu społeczno-stowarzyszeniowego

W środowisku polskich absolwentów Akademii Górniczej w Leoben powstał pomysł zapraszania na swoje zjazdy kolegów absolwentów najpierw z pozostałych uczelni górniczych monarchii austro-węgierskiej, a także polskich inżynierów górniczych pracujących w pozostałych zaborach. I tak rok 1892 odbycia zjazdu koleżeńckiego leobeńczyków przyjmuje się za rok narodzin polskiego ruchu społeczno-stowarzyszeniowego.

Kolejnym krokiem było zorganizowanie Zjazdów Polskich Górników i Hutników w 1906 roku w Krakowie i w 1910 roku we Lwowie.

Inżynierowie z Leoben kreatorami polskiego ruchu społeczno-stowarzyszeniowego



20-letni zjazd koleżeński akademików górniczych, Leoben 1877. — Kraków 3. października 1897.

Zjazd Leobeńczyków w roku 1897

Przed i w czasie powstań śląskich

***Grupa polskich inżynierów
pracująca w Zagłębiu
Ostrawsko-Karwińskim
uczestniczyła od listopada
1918 r. w działaniach na rzecz
przyłączenia tego okręgu
węglowego do Polski.***

***Józef Kiedroń należał do
delegacji polskiej (z Ignacym
Paderewskim na czele), która
asystowała przy podziale
Śląska Cieszyńskiego przez
Konferencję Ambasadorów w
Paryżu 28 lipca 1920 r.***

Inż. Józef Kiedroń
profesor Polskiej Szkoły Górniczej
w Dąbrowie Śląskiej



DR. ING. JOZEF KIEDRON, K. PROFESOR SZKOŁY GORNICZEJ

- w 1922 dyrektor Departamentu ds. Śląskich w Ministerstwie Przemysłu i Handlu,
- 1923-1925 minister przemysłu i handlu;
- 1925-1930 dyrektor "Górnośląskich Zjednoczonych Hut Królewska i Laura" oraz prezes Syndykatu Górnośląskich Hut Żelaznych,
- bliski współpracownik Wojciecha Korfanteego
- wraz ze swoją żoną Zofią **starał się poprawić warunki bytowe górników i ich rodzin w Siemianowicach Śląskich. Gdy Korfanty był coraz bardziej szykanowany przez władze sanacyjne, stale go wspierał, co przytłoczył utratą stanowiska dyrektora hut.**
- w 80-tą rocznicę śmierci Kongres Polaków w Republice Czeskiej uhonorował go ogłoszeniem roku 2012 rokiem Józefa Kiedronia, a w lutym tego roku Sejmik Województwa Śląskiego zorganizował uroczyste obrady poświęcone jego pamięci

Inż. Robert Sznapka

I jego paszport z 1919 roku

*Młodzi inżynierowie, m.in. **Roman Rieger, Robert Sznapka** reprezentowali stronę polską w pracach komisji rzeczoznawców górniczych.*

***Jerzy Wojnar** w latach 1919-1920 był naczelnikiem wydziału górniczo-przemysłowego Rady Narodowej w Cieszynie.*

***Brunon Buzek**, organizował polski inspektorat górniczy na Zaolziu.*

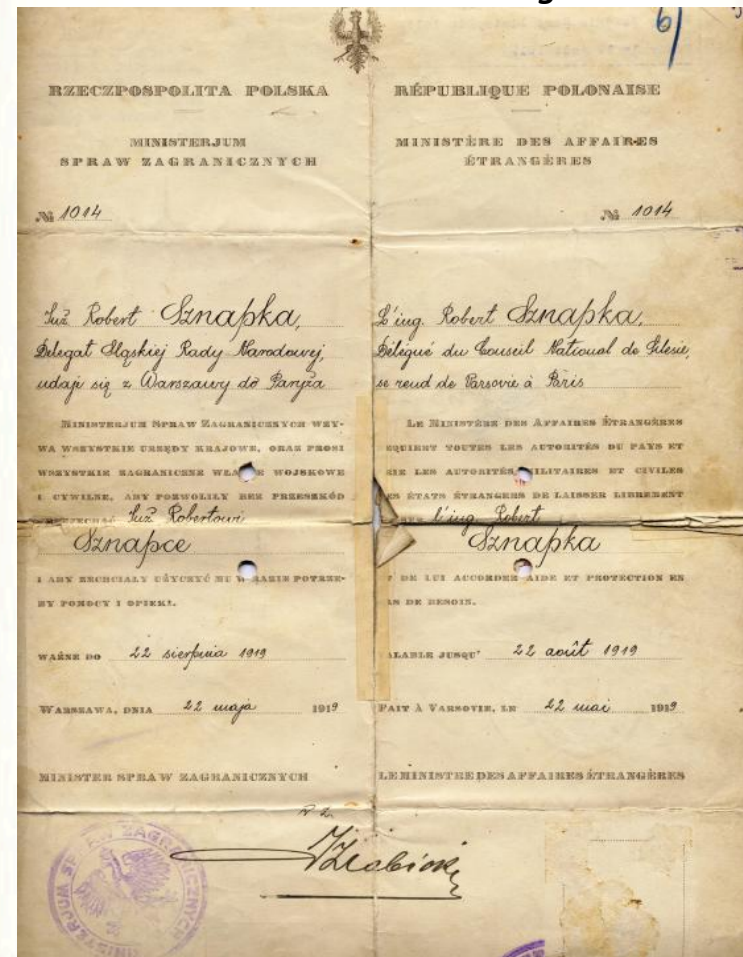
Brał też udział w przygotowaniach do przejęcia przez Polskę władz górniczych na Górnym Śląsku. 1922–1925 naczelnik Okręgowego Urzędu Górniczego w Rybniku, 1925–1926 – naczelnik Okręgowego Urzędu Górniczego w Chorzowie. 1936–1938 – dyrektor techniczny w Dyrekcji Kopalń i Hut Donnesmarcków w Świętochłowicach.



Inż. Robert Sznapka



Prof. nadzw.
Roman Rieger



1. Tuż po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku.

Po traktacie wersalskim nastąpił podział

Powstania śląskie:

I – 1919

II – 1920

III – 1921

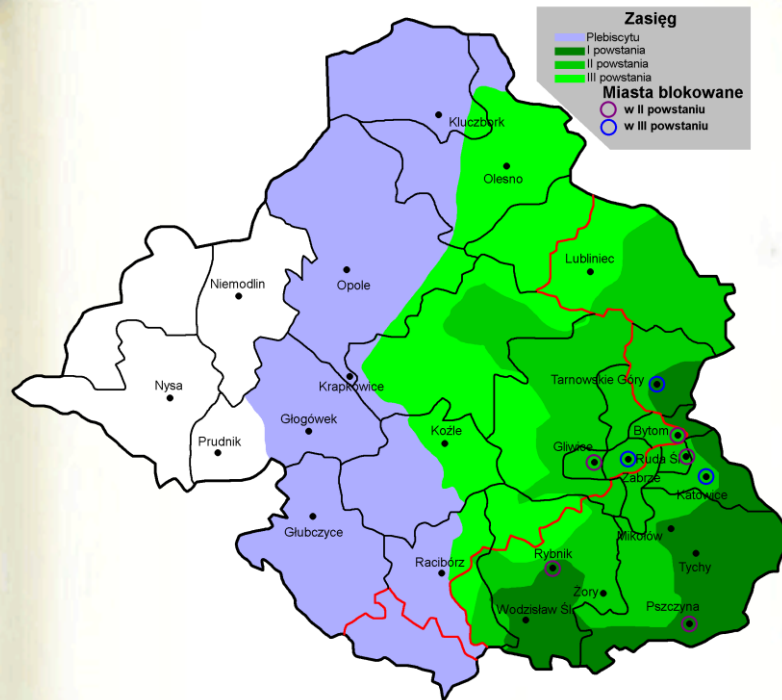
Po plebiscycie (1921) – podział Śląska na:

- Województwo Śląskie (Polska)
- Rejencja opolska (Niemcy)
- mała część do Czechosłowacji.

Rola Leobeńczyków:

Po odzyskaniu niepodległości większość przemysłu ciężkiego pozostawała w rękach niemieckiego kapitału i choć polskim władzom zależało na spolonizowaniu zarządów przedsiębiorstw, **to brakowało wyższej kadry górniczej**. Polscy absolwenci Akademii Górniczej w Leoben, **z powodu wysokich kwalifikacji zawodowych, dobrej znajomości języka niemieckiego i ukształtowanym w Czytelni Polskiej postawom obywatelskim i patriotycznym, świetnie nadawali się do tej roli**. Sami też czynili zabiegi, aby otrzymać pracę w regionie górnośląskim. Świadczy o tym list inż.

Włodzimierza Federowskiego – absolwenta z 1923 roku do starszego kilka lat **inż. Stefana Łukasiewicza** zatrudnionego w tym czasie w kopalni „Kazimierz” w Zagłębiu Dąbrowskim:



**List W. Federowskiego do
inż. S. ŁUKASIEWICZA:**

(....) „Przy sposobności chciałem się Ciebie zapytać o następującą rzecz, która nas leobeńczyków specjalnie dotyczy. Wiem z dobrego źródła, że cała kupa Niemców i to nie poddanych polskich wybiera się na posady na Górny Śląsk, co jest zupełnie możliwe, bo wskutek zajęcia Ruhr, wszelkie posady w Niemczech obsadzone zostały przez uciekinierów stamtąd. Otóż może Ty powiedziałbyś mi, **czy Wydział Czytelni Polskiej może tam interweniować i gdzie byłoby najskuteczniej i do kogo?** Jest to rzecz niewątpliwie dla każdego z nas Polaków pierwszorzędnej wagi. Na przykład w zeszłym roku Wydział CP ostrzegał i robił co mógł, podając nawet nazwiska tych Niemców z Zagłębie Ruhry, którzy ubiegali się o posady na Górnym Śląsku”.

Po przegraniu sprawy Zaolzia leobeńczycy włączyli się w 1920 roku w działalność Polskiego Komitetu Plebiscytowego w Bytomiu u boku Wojciecha Korfantego

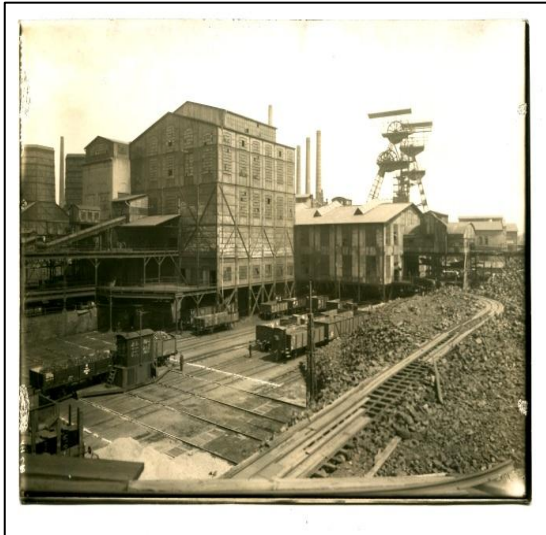
Ważniejsze wydarzenia i ich bohaterowie

1. W połowie czerwca 1922 roku formalnego przejęcia od Niemców okręgu katowickiego w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej dokonał Minister Pełnomocny **inż. Antoni Kamiński (leobeńczyk – dyplom 1907)** ówczesny minister spraw wewnętrznych
2. Większość inżynierów działająca w Polskim Komisariacie Plebiscytowym objęła utworzone urzędy górnicze, a **inż. Zygmunt Malawski** (dyplom 1907) został w lutym 1922 roku **mianowany pierwszym prezesem Wyższego Urzędu Górniczego z siedzibą w Katowicach.**
3. Jego zastępcą w latach 1924–1928 był **inż. Leopold Szefer** (dyplom 1905), a następnie do 1939 roku **inż. Stanisław Majewski** (dyplom 1905).

Za czasów kadencji Malawskiego doszło do opracowania **pierwszego polskiego ujednoliconego prawa górniczego**, które zaczęło obowiązywać na obszarze II Rzeczypospolitej z dniem 1 stycznia 1932 roku, a w województwie śląskim rok później po przegłosowaniu go w Sejmie Śląskim



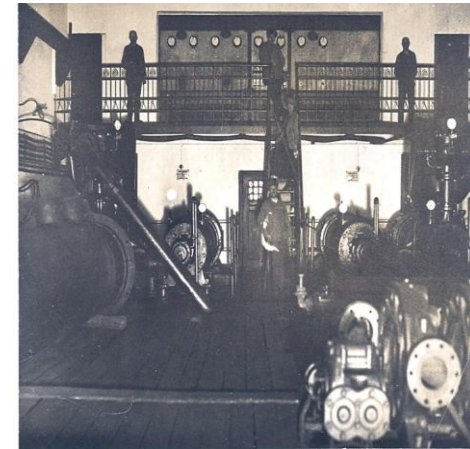
Dwudziestolecie międzywojenne – czas twórczej pracy



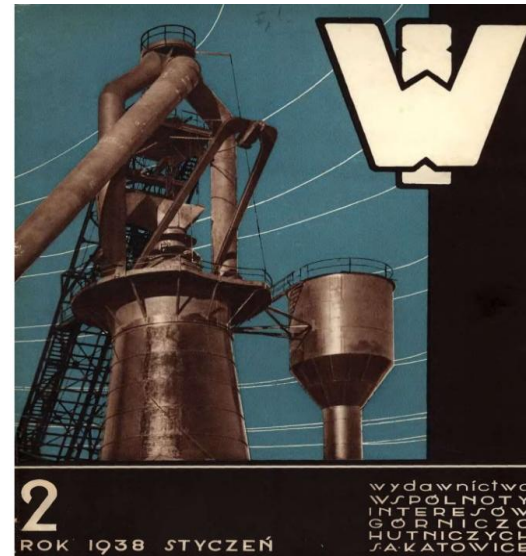
Kopalnia Ferdynand



Kopalnia Siemianowice, 1927 -1928



Maszynownia szybu Foch, Knurów 1927 r.



Wspólnota Interesów
Górnico-Hutnicza

Na Górnym Śląsku
większość
przemysłu
ciężkiego
pozostawała
własnością
niemieckiego
kapitału.
Brakowało
wykwalifikowanej
polskiej kadry
technicznej

GIESCHE AKTIENGESELLSCHAFT

Der Treuhänder

KATOWITZ, den 25. November 1939.
Bergasse 4.

Tgb.-Nr. 2146/P.

Zeugnis!

Wir bescheinigen hierdurch, dass Herr Ing. Josef Springer nach der Stilllegung der Mathildegrube in Chranow ab 24. September 1930 nach der Gieschegrube in Janow O/S. versetzt worden ist, woselbst er beschäftigt war:

- a/ vom 24. September 1930 bis zum 1. Mai 1933 mit der Ueberwachung, Kontrolle und Untersuchung der Werkzeuge, Geräte und mechanischen Einrichtungen unter und über Tage,
- b/ vom 2. Mai 1933 bis zum 21. September 1936 als Betriebsführer-Assistent des Uebertagebetriebes. Hier oblag ihm die Leitung von zwei Aufbereitungsanlagen, der Grubenkohlenexpedition, der Verladekontrollen, der Häuserverwaltung und des gesamten Platzbetriebes,
- c/ vom 22. September 1936 ab als Betriebsführer des Uebertagebetriebes,
- d/ vom 5. Oktober bis zum 30. November 1936 als Betriebsingenieur im Untertagebetrieb der Riechhofsechthtanlage.

Am 1. Dezember 1936 wurde er nach dem Blei- und Zinkerzbergwerk Blei-schwarleygrube in Birkenhain versetzt, woselbst er als stellvertretender Grubenbetriebsführer bis zum 31. August 1939 tätig war.

Giesche Aktiengesellschaft
Der Treuhänder
L. A. L. A.

Josef Springer

Katowitzer Aktien-Gesellschaft
für Bergbau und Eisenhüttenbetrieb
Katowicka Spółka Akcyjna
dla Górnictwa i Hutnictwa
General-Manager, Gen. Mgr. Dr. Ing. W. Meyer
Sitz-Gesamt:
Eisenhüttenstraße 20/21
P. O. K. Katowitz.
Präsidentenrat: Hans Bröcher Dr. 22285
F. O. O. Katowice Nr. 251128
Vorgesandener:
Katholischer-Katholik.
Thomas Nr. 41-42f.

Katowitz, den 12. Dezember 1926.
Kathowitz,

Herrn

Oberingenieur Łukasiewicz
durchlaufend Herrn Bergwerksdirektor Edelmann
Ferdinand-Grube

Auf Grund Ihres Antrages vom 26.v.Mts.wird das in §3 Ihres Dienstvertrages vom 30.Mai 1924 mit 1 200.-Loty vereinbarte Gehalt vom 1.November 1926 ab auf 1 200.-zfr. in Worten: Eintausendzweihundert Schweizer Franken *pro Monat festgesetzt.

Die Zahlung dieses Gehalts erfolgt monatlich nachträglich in einer innerhalb der Republik Polen zulässigen Valuta nach dem Kurse der Züricher Börse am Zahlungstage. Aus besonderen Gründen erfolgt die Zahlung Ihrer Einkommensanteile, also auch der Tantiems, vom 1.4.Mts.ab nicht mehr durch die Werke- sondern durch die Hauptkasse und zwar wird die Tantiems, wie bei den Herrn Werkvorstehern erst an dem nächstfolgenden Gehaltstage mit gezahlt.

Die Ihnen für November or.noch zukommende Gehalts- und Tantiemsdifferenz können Sie in den nächsten Tagen in der Hauptkasse in Empfang nehmen.

Gleich auf 1
Katowitzer Aktien-Gesellschaft
für Bergbau und Eisenhüttenbetrieb.
Katowicka Spółka Akcyjna
dla Górnictwa i Hutnictwa,

Umowy o pracę i
wszystkie
dokumenty na
kopalniach w
języku
niemieckim



Wkład Leobeńczyków w umocnienie polskości na Śląsku i rozwój przemysłu ciężkiego w Polsce

1. Tuż po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku. (powstania śląskie i jego podział w 1921 roku)
2. **Okres międzywojenny – Leobeńczycy rozwijają górnictwo i hutnictwo na Śląsku**
3. Okres DRUGIEJ WOJNY ŚWIATOWEJ
4. Okres po II WOJNIE – konsekwencje nowej władzy

Lata międzywojenne

1. Polonizacja przemysłu wydobywczego na Górnym Śląsku. Skonsolidowana grupa leobeńczyków obejmuje wiele stanowisk kierowniczych. Dobrze przygotowani zawodowo inżynierowie, świetnie znający język niemiecki **zadają** **klam** pogładowi dobitnie wyrażonemu przez brytyjskiego premiera, że „oddać w ręce Polaków przemysł Śląska, to jak wkładać w łapy małpy zegarek”.

2. Opracowanie polskiego ujednoliconego prawa górniczego za czasów kadencji **Zygmunta Malawskiego** – prezesa WUG. W latach 1922-1925 pełnił funkcję prezesa Koła Śląskiego Stowarzyszenie Polskich Inżynierów Górniczych i Hutniczych, a w latach 1929-1935 był prezesem Towarzystwa Kulturalno-Oświatowego „**Nasza Czytelnia**” w Katowicach. W pracach nad nowym prawem duże zasługi położył **Roman August Brzeski**

Budowa potencjału przemysłowego II Rzeczypospolitej

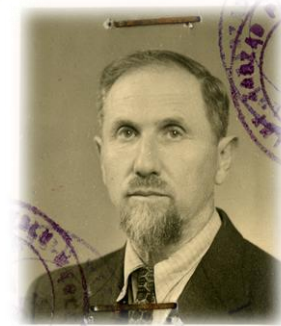
3. Budowa portu w Gdyni i pierwszej magistrali węglowej łączącej Górny Śląsk z portem. **Józef Kiedroń** ówczesny minister przemysłu i handlu w 1924 roku podpisał umowę z konsorcjum francusko-polskim w sprawie rozbudowy portu w Gdyni, a potem jako prezes Syndykatu Górnośląskich Hut Żelaznych wspierał budowę magistrali.



Kluczowe osiągnięcia leobeńczyków w zakresie myśli technicznej tego okresu:

1. Wdrożenie na szeroką skalę eksploatacji ścianowej cienkich pokładów węgla głównie w okręgu rybnickim (**Karol Knoll, Robert Sznepka, Józef Kmietowicz**)
2. Przenośnik hamujący tzw łańcuch Skupa zaprojektowany przez **Mariana Skupa**, zawiadowcy kopalni „Kazimierz” w Zagłębiu Dąbrowskim

**Stanisław
Herman**



3. Pierwsze polskie aparaty tlenowe: „Gnom” na potrzeby górnictwa, „Lech” do celów wojskowych i „Lech-Gnom” z automatycznym płucnym dawkowaniem tlenu skonstruowane przez dyrektora kopalni doświadczalnej „Barbara” w Mikołowie **Stanisława Hermana**.
4. Pompotłoki używane w górnictwie naftowym – patent leobeńczyków: **Zygmunta Lenduski, Tadeusza Gawlika i Jana Wójcickiego (nieleob)**.

**Gustaw
Różycki**

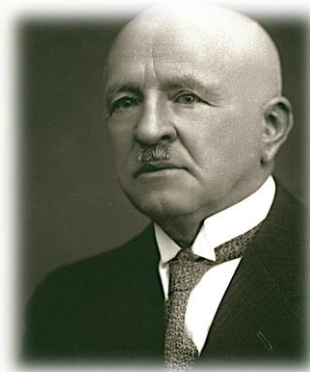


*konstruktorem motocykla
„Moj 130”*



*W 1939 rozpoczął budowę fabryki
motocykli i samochodów w okolicach
Sandomierza.*

**4. Troska o rozwój i wysoki poziom
naukowy zarówno Akademii
Górniczej w Krakowie, jak i średniej
szkoły górniczej w Tarnowskich
Górach pod kierownictwem **Feliksa
Piestraka****



Feliks Piestrak Stanisław Niewiadomski.

*W 1932 roku po przeniesieniu szkoły
do Katowic i połączeniu jej ze szkołą
wielicką kierownictwo objął
Stanisław Niewiadomski.
(otruty przez Niemców 19 maja
1940 w katowickim więzieniu, gdyż
stan jego zdrowia nie pozwalał na
transport do obozu)*

**Prof. Jerzy Jan
Buzek**



Dyrektor odlewni w Węgierskiej Górcie (1913-1939). Od 1926 profesor odlewnictwa w AG Kraków. Dorobek naukowy prof. Jerzego Jana Buzka uważany jest za przełomowy w dziejach europejskiej metalurgii. Stworzył naukowe podstawy teorii procesu żeliwiakowego. Prof. Jerzy Buzek działał wiele również dla społeczności lokalnej m.in. poprzez utworzenie funduszu pomocy dla kształcących się synów chłopskich i zainicjowanie zbiórki pieniędzy na budowę domu ludowego w Węgierskiej Górcie.



Pomnik Jerzego Buzka
w Węgierskiej Górcie

inż. Józef Springer
(od 1948 Skoczyński)
kierownik ruchu w
kopalni "Giesche" w
Nikiszowcu,



Otwarcie w 1937 roku pierwszej
na Śląsku pełnowymiarowej rytej
pływalni **w Janowie**. odznaczony
Srebrnym Krzyżem Zasługi za
pracę w Towarzystwie Pływackim
"Giszowiec".





***Wkład Leobeńczyków w
umocnienie polskości na
Śląsku i rozwój przemysłu
ciężkiego w Polsce***

1. Tuż po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku. (powstania śląskie i jego podział w 1921 roku)
2. Okres międzywojenny – Leobeńczycy rozwijają górnictwo i hutnictwo na Śląsku
3. **Okres DRUGIEJ WOJNY ŚWIATOWEJ**
4. Okres po II WOJNIE – konsekwencje nowej władzy

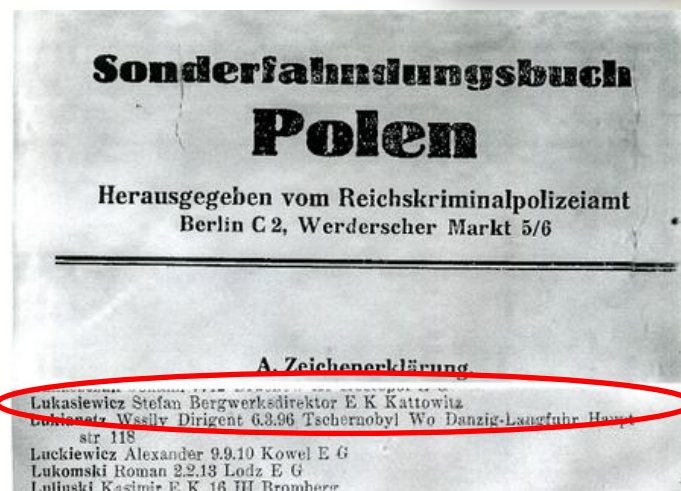
Leobeńczycy w czasie II wojny światowej

Wojenne losy wielu leobeńczyków były niezwykle dramatyczne.

1. **Inż. Stefan Łukasiewicz** - dyrektor Stefan Łukasiewicz w nocy z 31 sierpnia na 1 września, gdy leżąca na samej granicy kopalnia „Walenty-Wawel” została zaatakowana przez dywersantów niemieckich, wraz z drugim leobeńczykiem inżynierem Jerzym Wyrwalskim wysadził w podszybiu „Mikołaj” stację pomp i doprowadził do zatopienia (unieruchomienia) kopalni.



Inżynier Wyrwalski znalazł się później w wojsku polskim na Zachodzie, a inż. Łukasiewicz zaginął w niewyjaśnionych okolicznościach podczas ucieczki na wschód. Ostatni raz widziany był podobno na Wołyniu. Miał świadomość, że czeka go śmierć z rąk Niemców. Później okazało się, że rzeczywiście był poszukiwany przez Gestapo, gdyż znajdował się tzw. liście *Sonderfahndungsbuch Polen* Fakt ten potwierdził oficjalnym zaświadczeniem 7 listopada 1974 roku ówczesny dyrektor kopalni inż. Antoni Lacheta.



Leobeńczycy w czasie II wojny światowej

Książeczka śledcza

**Sonderfahndungsbuch
Polen**

Herausgegeben vom Reichskriminalpolizeiamt
Berlin C 2, Werderscher Markt 5/6

A. Zeichenerklärung.

Lukasiewicz Stefan Bergwerksdirektor E K Kattowitz
Lukianetz Wassily Dirigent 6.8.96 Tschernobyl Wo Danzig-Langfuhr Haupt-
str 118
Luckiewicz Alexander 9.9.10 Kowel E G
Lukomski Roman 2.2.13 Lodz E G
Lulinski Kasimir E K 16 III Bromberg

Leobeńczycy w czasie II wojny światowej

Zaraz po wkroczeniu wojsk niemieckich i oddziałów specjalnych (Freikorps) na Górny Śląsk **następowały masowe aresztowania polskich dyrektorów i inżynierów pracujących w kopalniach:**

1. **Inż. Adam Zyzak** ((dyplom 1927) – **do 1938** zawiadowcy kopalni „Emma” w Radlinie,
2. **Bolesław Krupiński** (Petersburgczyk) – dyrektor gwarectwa
3. **inż. Franciszek Wilczek** (dyplom 1922) – zastępcę dyrektora kopalni „Prezydent Mościcki” w Chorzowie.
4. **Inż. Karol Knoll**, ze względu na nazwisko o niemieckim brzmieniu dostał do podpisu listę – volksdeutscha – odmówił. Został osadzony w obozie w Dachau, a następnie w Mauthausen-Gusen.
5. **inż. Stanisław Niewiadomski**. – dyrektor szkoły górniczej w Katowicach. Niemcy otruli go 19 maja 1940 roku w katowickim więzieniu.
6. **prof. Roman Dawidowski**, dr h.c. **Edward Windakiewicz**, dr inż. **Antoni Meyer**. Profesorowie AG w Krakowie aresztowani w akcji Sonderaktion Krakau. Dr A. Meyer zmarł w dn. 25.12.1939 r.
7. **inż. Józef Raźniewski** – zmarł w obozie w Dachau.
8. **inż. Maksymilian Fingerchut** – przed wojną dyrektora Towarzystwa „Grabownica” w Sanoku – więzień KL Auschwitz. Otrzymał numer 646.
9. **Inż.. Feliks Kieszek** – naczelnik Okręgowego Urzędu Górniczego w Chorzowie, **po ewakuacji z Górnego Śląska zatrzymał się u rodziców żony we Lwowie, został wywieziony przez Sowietów na Syberię, prawdopodobnie z całą rodziną.**

Leobeńczycy w czasie II wojny światowej

- 10. Inż. Stanisław Paulus**, Nie podpisał proponowanej volkslisty, za co spotkało go dwukrotne aresztowanie i wyrzucenie z zajmowanego mieszkania.
- 11. Inż. Tadeusz Widlarz** – zawiadowca kopalni „Aleksander Książątko-Bolesław Śmiały”. Całą okupację musiał ukrywać się, ponieważ nie opuścił miasta w ramach akcji niemieckiej *Saybusch*, a **żona Austriaczka nie podpisała niemieckiej volkslisty**. Po wezwaniu go na Gestapo w lipcu 1944 roku, chory na serce inżynier został skierowany do obozu pracy znajdującego się w górach w okolicach Zwardonia. Pracował ciężko przy kopaniu rowów przeciwczołgowych i innych fortyfikacji dla wermachtu
- 12. Inż. Oskar Mareczek** – zawiadowca kopalni „Niwka-Modrzejów” pozostał w Zagłębiu podczas okupacji. Nie podpisał niemieckiej volkslisty, został zdegradowany do sztygara i wyrzucony z mieszkania służbowego. Cały okres okupacji pracował na dole w kopalni. Chciał być blisko powierzonej mu przed wojną kopalni oraz górników.
- 13. Inż. Stanisław Herman** - w lutym 1944 roku wywieziony z Kołomyi z rodziną na roboty .

Stanisław Kossuth, Marian Lubowicki, Wacław Bóbr i dr Kazimierz Gluziński- w maju 1940 roku zawiązują w Warszawie podziemną organizację o kryptonimie „Węgiel”, mającą za zadanie przygotować plany dotyczące przyszłości polskiego przemysłu wydobywczego po wojnie.

Z grupą „Węgiel” współpracowali: **inż. Józef Przedpełski, inż. Roman Brzeski i inż. Stanisław Knothe** (stryjeczny dziadek prof. S. Knothe z AGH).

W Krakowie w Borku Fałęckim w mieszkaniu przedwojennego dyrektora zakładu „Solvay” **inż. Pawła Wałacha** odbywały się również tajne spotkania inżynierów podczas wieczorów brydżowych, które prowadził prezes **inż. Henryk Kułakowski**.

Leobeńczycy, którym świat zawdzięcza św. Jana Pawła II

1. Henryk Kułakowski (1881–1945)

*Od października 1930 roku naczelny dyrektor Towarzystwa Solvay w Polsce z siedzibą w Warszawie. W czasie okupacji wyrzucony z własnego domu, schronił się ze swoją rodziną w mieszkaniu służbowym przyjaciela, leobeńczyka inż. Pawła Wałacha. Jako wiceprezes Rady Głównej Opiekuńczej w Krakowie zatrudnił w fabryce Sody Solvay w Borku Fałęckim trzech młodzieńców zagrożonych wywózką do Niemiec: **Karola Wojtyłę, Wojciecha Kruczkowskiego i Juliusza Kydryńskiego**. Ma swoją ulicę w Krakowie.*

2. Paweł Wałach (1885 1945)

W czasie wojny Dyrektorem Fabryki Sody Solvay został Niemiec, ale nie mając własnej kadry technicznej, pozostawili Pawła Wałacha na stanowisku zastępcy. To on na prośbę Kułakowskiego zatrudnił i potem ukrywał K. Wojtyłę późniejszego Papieża Jana Pawła II



Henryk Kułakowski (1881–1945)



Paweł Wałach
(1885 1945)

8

Wkład Leobeńczyków w umocnienie polskości na Śląsku i rozwój przemysłu ciężkiego w Polsce

1. Tuż po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku. (powstania śląskie i jego podział w 1921 roku)
2. Okres międzywojenny – Leobeńczycy rozwijają górnictwo i hutnictwo na Śląsku
3. Okres DRUGIEJ WOJNY ŚWIATOWEJ
4. **Okres po II WOJNIE – konsekwencje nowej władzy**

Leobeńczycy po II wojnie światowej

1. Inż. **Maksymilian Fingerchut** z wielkim zapałem włączył się w odbudowę polskiego przemysłu naftowego. Kiedy w lipcu 1944 roku utworzono w Rzeszowie Państwowy Urząd Naftowy, został w nim zastępcą dyrektora.
2. Inż. **Henryk Stauffer (dyplom 1902)** – przed wojną naczelnik Okręgowego Urzędu Górniczego w Stanisławowie – objął analogiczny urząd w Krośnie.

24 lutego 1945 (77 lat temu) roku utworzony został w Katowicach Centralny Zarząd Przemysłu Węglowego (CZPW), a stanowisko pierwszego dyrektora generalnego otrzymał **inż. Fryderyk Topolski**. W CZPW objęli też stanowiska kierownicze : **W. Biernacki, B. Krupiński i A. Kossuth**.

Na czele utworzonych Zjednoczeń Przemysłu Węglowego postawiono wielu leobeńczyków.

1. Inż. **Robert Sznepka** kierował Katowickim Zjednoczeniem Przemysłu Węglowego,
2. inż. **Józef Kmietowicz** – Rudzkim Zjednoczeniem Przemysłu Węglowego,
3. inż. **Jan Blitek** – Zabrzeńskim Zjednoczeniem Przemysłu Węglowego,
4. inż. **Karol Śniegoń** (dyplom 1920) – Jaworznicko-Mikołowskim Zjednoczeniem Przemysłu Węglowego.
5. Inż. **Stanisław Paulus** jako pełnomocnik Centralnego Zjednoczenia Przemysłu Węglowego w lutym 1945 roku przejął z rąk sowieckich kopalnię „Hrabina Laura” w Chorzowie i był do września 1945 roku jej pierwszym dyrektorem.
6. Inż. **Leopold Szefer** objął stanowisko dyrektora naczelnego Zjednoczenia Przemysłu Materiałów Wybuchowych.
7. Inż. **Władysław Zechenter** w latach 1945–1947 organizował zasadnicze górnicze szkoły zawodowe jako dyrektor Działu Szkolenia Centralnego Zjednoczenia Przemysłu Węglowego.
8. Inż. **Karol Musioł** organizator delegatury Centralnego Zjednoczenia Przemysłu Węglowego w Cieszynie
9. inż. **Romano Brzeski - prezes** Wyższego Urzędu Górniczego w Katowicach.

Leobeńczycy po II wojnie światowej

Trzeba było najpierw ugasić pożary powstałe w podziemiach i wypompować wodę z zatopionych kopalń, potem wznowić eksploatację i pozmieniać nazwy kopalń i szybów z niemieckich na polskie. **Inż. Sznapka tak pisał w marcu 1945 roku z Katowic w liście do żony Jadwigi, która z synem pozostała jeszcze u rodziny w Tarnowie:**

„Już od miesiąca pracuję w górnictwie. Koncern, na czele którego mnie postawiono, nazywa się Katowickie Zjednoczenie Przemysłu Węglowego i obejmuje wszystkie kopalnie Gieschego, Hohenlohego i część Wspólnoty Interesów oraz kopalnię Eminentię należącą do Ballestrema. Siedzibą mojej dyirekcji jest Wełnowiec. [...]

Z aprowizacją klęska. Naprawdę głodny naród. Urządziłem już stołówki na wszystkich kopalniach dla około 15 000 robotników.

Dajemy raz dziennie ciepłą strawę, oczywiście bez mięsa. [...] Ja sam żyję w ten sposób, że na obiad spożywam wspólnie tę zupkę, a na kolację chleb i co jest pod ręką – czy kawałek słoniny, czy boczku.

Jakoś dotąd dobrzy ludzie o mnie pamiętali i zawsze coś skądś przynieśli.

Co działo się później?

Sytuacja inż. Roberta Sznapki może być ilustracją tego co działo się po umacnianiu się tzw. „władzy ludowej”

Inż. Sznapka był niezwykle kompetentnym fachowcem, który w lipcu 1945 roku w ramach delegacji rządowej brał udział w negocjacjach w Sztokholmie dotyczących importu rudy żelaza do Polski, a w grudniu został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (Polonia Restituta). 1 W marcu 1947 roku został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi.

Stosunek władz do niego zmienił się diametralnie w połowie 1948 roku. Na mocy decyzji powziętych przez komisję specjalną do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym w Gdańsku schorowany inżynier został aresztowany 23 grudnia 1948 roku w związku z rzekomymi nieprawidłowościami finansowymi podczas likwidacji spółki „Montana”. W kwietniu następnego roku skazano go wyrokiem sądu na obóz pracy i grzywnę

Jednomiesięczny areszt zaliczono skazanemu na rzecz kary pozbawienia wolności.

Ostatnią kroplą życiowej goryczy stalinowskiej metody było ponowne aresztowanie mego męża w dniu 1 listopada 1950 roku przez UB”.

Po 14 dniach od aresztowania nieprzytomnego inżyniera pod eskortą przewieziono do szpitala w Katowicach, gdzie zmarł 15 listopada 1950 roku, nie odzyskawszy przytomności, a żonie nie pozwolono go odwiedzić.

Ita... Ita.....



Prezentacja książki



Naszym wnukom, aby pamiętały, że ważnym rozdziałem w polskich dziejach jest historia wydobywania podziemnych skarbów, okupiona ciężką służbą, krwią i potem naszych przodków.

9

Odbudowa górnictwa po II wojnie światowej

Czasy Polski Ludowej

Zaraz po wyzwoleniu, dosłownie na tyłach frontu w styczniu 1945 roku na Górnym Śląsku jadą konwojem w ciężarówkach grupy inżynierskie, aby na miejscu objąć kopalnie i nie dopuścić do zniszczeń. Są zorganizowani, bo w czasie wojny działała konspiracyjna **grupa „Węgiel”** utrzymująca łączność z polskimi władzami w Londynie. W ramach utworzonego Centralnego Zjednoczenia Przemysłu Węglowego leobeńczycy obejmują stanowiska dyrektorów zjednoczeń i poszczególnych kopalń. Odbudowę WUG powierzono **Romanowi Brzeskiemu**.

Podobnie dzieje się już wcześniej w 1944 roku w zachodnim Zagłębiu Naftowym, gdzie obejmują stanowiska w przedsiębiorstwie Kopalnictwo Naftowe, a **Henryk Stauffer** zostaje naczelnikiem OUG w Krośnie.

Reaktywowane są struktury zrzeszeń inżynierskich: naftowych i górniczych.

„Po oficjalnych obradach siedziano często do późna za wspólnym stołem i gwarzono. Chóralny śpiew rozpoczynano zawsze starą pieśnią górniczą „Zieleni się jodła”

(ze wspomnień dyrektora naczel. CZWP Fryderyka Topolskiego)

Ale za plecami działalność CZWP była poddana bacznej obserwacji organów partyjnych i urzędu bezpieczeństwa.



R. Sznajka w polskiej delegacji w Szwecji negocjującej kontrakt na import rud żelaza do Polski w lipcu 1945



**Zygmunt
Ajdukiewicz**
Profesor
nadzwyczajny w
Głównym
Instytucie
Górnictwa

Jan Blitek
Docent
w Głównym
Instytucie
Górnictwa



**Konrad
Wierzbowski**
Inspektor w
Departamencie
Produkcji w
Ministerstwie
Górnictwa



Karol Knoll
Pierwszy
powojenny
Dyrektor kopalni
„Wujek”



Feliks Grzywak
Adiunkt w
Głównym
Instytucie
Górnictwa



**Władysław
Turkiewicz**
Dyrektor techniczny
w Zabrzeńskim
Zjednoczeniu P.W.



Stanisław Majewski

*W marcu 1945 roku uruchomił
w Katowicach
Państwową Szkołę Górniczą
i do 1948 roku był jej
dyrektorem*



*Przyjął mnie pan średniego
wzrostu, schludnie ubrany w
szary garnitur z muszką zapiętą u
kołnierzyka starannie
wyprasowanej. Spod ciemnych
okularów w cienkiej metalowej
oprawce patrzyły na
zgłaszającego się do egzaminu
spokojne, przychylne oczy. Jego
sylwetka, tak nie pasująca do
całego otoczenia życia, dawała
poczucie czegoś, co było wiele lat
temu, a co powinno znów wrócić
– stabilne, pełne życie, pełne
godności i pewności jutra”*

*(Leon Pluta, Stanisław Majewski...,
Katowice 2007)*

Władysław Zechenter

*Z ramienia Centralnego
Zjednoczenia Przemysłu
Węglowego*

*zajmował się w latach 1945-
1949 organizacją szkolnictwa
górniczego na Górnym Śląsku.*



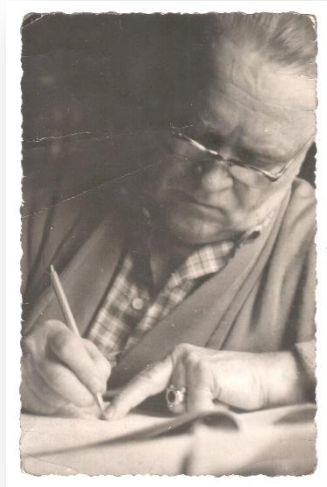
Jakże znamienne brzmią słowa jego przemówienia podczas otwarcia pierwszych powojennych zawodów szkół górniczych w Katowicach – Janowie:

*„Sport ma wam pomóc w doskonaleniu ogólnym, abyście się stali jak najlepszymi obywatelami **Najjaśniejszej Rzeczypospolitej**”.*

*W wyniku nacjonalizacji
kilku leobeńczyków straciło
swoje przedsiębiorstwa
budowane z wielkim
poświęceniem w okresie
międzywojennym, m.in.:*



*„Zwój” Fabryka
Przewodów i
Artykułów
Elektrotechnicznych w
Szopienicach
braci **Feliksa i Jerzego
Grzywaków***



*Fabryka Maszyn,
Odlewnia Żeliwa i
Metali Kolorowych –
MOJ w Katowicach
Gustawa Różyckiego*

*Ukryte tragedie, o których
nie wolno było mówić, ani
tym bardziej pisać*



Oskar Mareczek

dyrektor kopalni „Niwka” 14 marca 1945
zastrzelony przez nieznanych sprawców
w drodze do pracy.

Jego dziadek Bawarczyk Michał
Rossknecht, dyrektor browaru w
Okocimiu, miał powtarzać:
„jecie polski chleb, to jesteście Polakami”

Dwaj przyjaciele od czasów studiów

Józef Kmiotowicz

1945-1948 dyrektor
Rudzkiego
Zjednoczenia PW
+3.10.1949 w
trakcie zatrzymania
przez Komisję do
Walki ze
Szkodnictwem
Społecznym w
Katowicach



Robert Sznapka

1945-1946
dyrektor
Katowickiego
Zjednoczenia PW
+15.11.1950
Aresztowany 15
dni wcześniej
przez UB w
Katowicach

Tadeusz Widlarz

Pionier górnictwa w Wałbrzychu
Dyrektor kopalni „Biały Kamień”
I „Mieszko”, inspektor w dyrekcji
Dolnośląskiego Zjednoczenia PW.
+18.03.1949 wypadł z windy do
szybiku podczas grupowej
inspekcji kopalni. Żona Austriaczka
przez długie lata milczała. Była
przekonana, że to nie był zwykły
wypadek.



Jan Zyzak (1900-1962)

*Immatrykulowany w 1917 w AG w
Leoben*

Dyplom w 1925 w AG w Krakowie



*W latach 1954-1962 dyrektor
Zakładów Konstrukcyjno-
Mechanizacyjnych Przemysłu
Węglowego w Gliwicach.
Równocześnie wykładowca
w Katedrze Maszyn Górniczych
na Wydziale Górniczym
Politechniki Śląskiej
w Gliwicach.*



*Ceniony współpracownik
prof. Bolesława Krupińskiego, jeden
z pionierów mechanizacji górnictwa,
wychowawca nowego pokolenia kadry
górnicznej.*

*„Dzięki jego bezkompromisowej postawie,
ogromnej wiedzy i umiejętności
współdziałania górnictwo polskie mogło
realizować postęp techniczny wg
rozwiązań Instytutu Mechanizacji
Górnictwa”*



Leon Pluta



Wybitni synowie leobeńczyków



*Prof. dr hab. inż. **Andrzej Grzywak**
(1931-2016)*

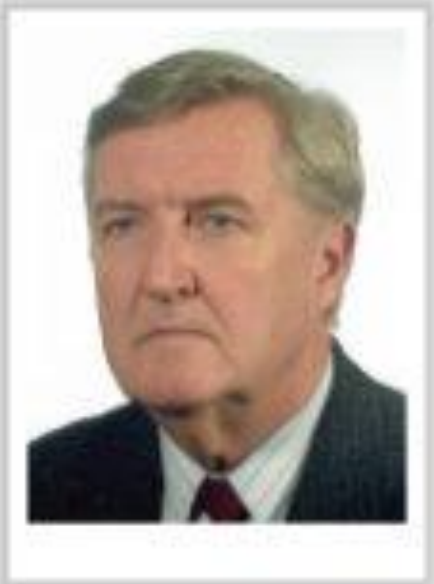
*Syn inż. Feliksa Grzywaka
dyrektor Instytutu Informatyki
Politechniki Śląskiej, specjalistą w
dziedzinie budowy komputerów, sieci
komputerowych i bezpieczeństwa
systemów komputerowych. Był
inicjatorem kompleksowej
automatyzacji w górnictwie
węglowym i współorganizatorem
produkcji pierwszych polskich
minikomputerów.*



*Prof. dr hab. inż. **Stefan Węgrzyn**
(1925-2011),*

*syn inż. Jana Kanty Węgrzyna, kierownika
kopalń ropy naftowej,
współtwórca Wydziału Automatyki,
Elektroniki i Informatyki Politechniki
Śląskiej, autor podręcznika „Podstawy
automatyki” wydanej w 1963 r. przez
PWN*





*Prof. dr inż. **Andrzej Ajdukiewicz**
(1939-2021)*

*Syn prof. inż. Zygmunta Ajdukiewicza,
Kierownik Katedry Inżynierii
Budowlanej na Wydziale
Budownictwa Politechniki Śląskiej,
kierownikiem Katedry Budownictwa
Betonowego i profesorem
zwyczajnym na Politechnice Łódzkiej.
Niekwestionowany autorytet
w dziedzinie konstrukcji betonowych i
sprężonych.*

Co pozostanie na przyszłość?

*„Pamiętaj zatem, mój kochany
chłopcze – równaj się z innymi,
Ale zawsze w górę, nigdy w
dół!!”*

*Z listu mojego dziadka
do 15-letniego syna wyjeżdżającego
na obóz harcerski, czerwiec 1938*

*Z pewnością i w dzisiejszym
szybko zmieniającym się
świecie potrzebni są ludzie
równający w górę, o
wysokich kompetencjach
zawodowych, zdolni do
wspólnego obywatelskiego
działania pro publico bono.*

***Dziękujemy za uwagę
Magdalena Bernacka
Piotr Czaja***



Prezentacja książki



Naszym wnukom, aby pamiętały, że ważnym rozdziałem w polskich dziejach jest historia wydobywania podziemnych skarbów, okupiona ciężką służbą, krwią i potem naszych przodków.



p.s.

Książkę w cenie 50 zł można nabyć w księgarniach internetowych lub zgłaszając się do Biura Stowarzyszenia Wychowanków AGH

tel. 12 617 32 84, e-mail: swagh@agh.edu.pl

Inne informacje na stronie Stowarzyszenia:

<http://galaxy.agh.edu.pl/~swagh/>